

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/40925,ul-Rodziny-Nalazkow.html>
25.03.2026, 18:32

ul. Rodziny Nalazków

*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa **powinna zostać zmieniona** jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).*

Rodzina Nalazków - rodzina Stanisława i Stefanii Nalazków - działaczy komunistycznej konspiracji przed wojną i w czasie wojny - członków Polskiej Partii Robotniczej i Gwardii Ludowej.

Stanisław Nalazek (ur. 1890 r.) na początku lat 20. wyjechał razem z żoną Stefanią Nalazek (ur. 1895 r.) oraz dziećmi Stanisławą i Janem do Francji. Pracował jako górnik. W 1928 r. powrócili do Polski. Zamieszkał na tzw. Gliniaku – przedmieściach Mińska Mazowieckiego. Pracował w fabryce Rudzkiego w Mińsku Maz. Już w tych czasach oboje związali się z ruchem komunistycznym. Kolportowali antypaństwowe pisma i odezwy.

Ich najstarszy syn Jan Nalazek – (1919-1943) był działaczem Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej i Polskiej Partii Robotniczej, dowódcą Okręgu Radomskiego Gwardii Ludowej, uczestnikiem walk z Niemcami. Ukończył szkołę powszechną. Następnie pracował m.in. w fabryce konstrukcji stalowych oraz w drukarni. Równocześnie zapisał się do Czerwonego Harcerstwa oraz do Organizacji Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. Od 1936 roku należał do Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej (KZMP). Został też członkiem KPP. Młodszy syn Wacław należał do KZMP.

W czasie wojny Stanisław i Stefania kontynuowali działalność w komunistycznej konspiracji. Jan Nalazek po wybuchu wojny przedostał się na okupowane przez Sowieców Podlasie. Mając doświadczenie w pracy w drukarni, swoje umiejętności zecerskie wykorzystywał przy druku kolaboracyjnego „Czerwonego Sztandaru”. Pracował w drukarniach w Grajewie, Białymstoku, następnie w Łomży. W 1940 r. wyjechał do Czelabińska – tam pracował jako górnik w kopani. Zapisał się do Wszechzwiązkowego Leninowskiego Komunistycznego Związku Młodzieży (Komsomołu). W czerwcu 1941 r., po wybuchu wojny z Niemcami, wstąpił na ochotnika do Armii Czerwonej. Wzięty do niewoli w okolicach Kijowa, trafił do obozów jenieckich. Jesienią 1941 r. w trakcie transportu na zachód uciekł z pociągu i przedostał się do domu w m. Gliniak.

W 1942 r. Jan Nalazek wraz z innymi członkami rodziny znalazł się w szeregach komunistycznej Polskiej Partii Robotniczej. Członkami stalinowskiej konspiracji w ramach PPR byli także rodzice – Stanisław i Stefania. Do PPR i GL należeli także Stanisław Nalazek (ur. 1917 r.), Zofia Nalazek (ur. 1921 r.), Wacław Nalazek (ur. 1923 r), Helena Nalazek (ur.

w 1925 r.). Najmłodszy Władysław (ur. 1930 r.) był w okresie późniejszym wykorzystywany w komunistycznej konspiracji jako łącznik.

W ich mieszkaniu na Gliniaku zostały powołane komórki PPR i Gwardii Ludowej Mińska Mazowieckiego. Jan Nalazek działał w nich m.in. jako członek Komitetu Dzielnicowego PPR. Został funkcyjnym członkiem w formującej się bojówce zbrojnej Gwardii Ludowej na terenie Mińska Mazowieckiego. Przybrał wówczas pseudonim konspiracyjny „Waśka”. W połowie roku został członkiem sztabu GL Okręgu Warszawa. Brał udział w akcjach dywersyjnych GL na tym obszarze. Stanisława Nalazek spełniała funkcję łączniczki między dzielnicą GL Mińsk Mazowiecki a Okręgiem GL Warszawa – Prawa Podmiejska. Była kolporterką pisma „Gwardzista”, przewoziła rozkazy i meldunki na trasie Mińsk Mazowiecki – Warszawa – Rembertów.

W nocy z 30 na 31 stycznia 1943 r. do domu Nalazków weszło Gestapo. Jan i Wacław oraz młodsze dzieci – Zofia, Helena i Władysław zdołali uciec. Natomiast rodzice Stanisław i Stefania oraz córka Stanisława Nalazek zostali zamordowani. Dom został spalony.

Jan z Wacławem po ucieczce udali się pod Warszawę, gdzie uczestniczyli w akcjach dywersji komunistycznej w Rembertowie, Legionowie, Markach. Zorganizowali grupę komunistyczną, rozbitą 10 lutego 1943 r. we wsi Słup w powiecie garwolińskim.

W czerwcu 1943 r. Jan Nalazek został wyznaczony przez Komitet Centralny PPR na dowódcę Okręgu Radomskiego Gwardii Ludowej (Nr 7). W mundurze kolejarza, ukrywając się przed Niemcami, dotarł do Ostrowca Świętokrzyskiego i pod pseud. „Janek Kolejarz” organizował w Kieleckim grupy dywersyjne GL. Zginął 23 listopada 1943 r. w gajówce Małachów k. Ostrowca Świętokrzyskiego razem z oddziałem „Sokół” i sztabem Gwardii Ludowej Okręgu Radomskiego.

Wacław Nalazek zgłosił się do sekretarza Komitetu dzielnicy Drewnica-Marki. Brał udział w wysadzaniu torów kolejowych pomiędzy Zielonką a Kobyłką na trasie Warszawa – Białystok. Podczas przewożenia materiałów wybuchowych kolejką wąskotorową z Radzymina w lipcu 1943 r. został aresztowany. Zginął podczas próby ucieczki.

Zofia Nalazek jako członek jednego z oddziałów GL w czasie potyczki zbrojnej została ranna w nogę. Następnie w wyniku denuncjacji dostała się w ręce żandarmerii niemieckiej i została rozstrzelana.

Helena Nalazek razem z bratem Władysławem latem 1943 r. roku została przygarnięta przez rodzinę Skonieckich z Legionowa. W ramach komunistycznej konspiracji skierowana została do obsługi tajnej radiostacji PPR w Michalinie pod Otwockiem. Aresztowana wraz z obsługą radiostacji w lipcu 1944 r. Prawdopodobnie została rozstrzelana w sierpniu 1944 r.

Władysław Nalazek ze względu na młody wiek jako jedyny nie należał do PPR. Po ucieczce z domu na Gliniaku trafił pod opiekę rodziny Skonieckich. Był wykorzystywany jako łącznik GL. Dom Skonieckich 12 stycznia 1944 r. został otoczony przez Niemców. W wyniku obławy

zginęli Jan, Władysława i Jerzy Skonieccy oraz Władysław Nalazek.

Tragiczny los rodziny, która stała się ofiarą niemieckiego totalitaryzmu, nie zmienia faktu ich służby w szeregach konspiracji na rzecz totalitarnego systemu komunistycznego. Działając w szeregach komunistycznych przed wojną, byli narzędziem stalinowskiej działalności dywersyjnej przeciw państwu polskiemu. W czasie wojny, walcząc w szeregach PPR i GL, wciąż byli częścią ruchu podporządkowanego ośrodkom dowódczym w Moskwie, wykorzystywanego zarówno do walki z Niemcami, jak i do akcji propagandowych przeciw walczącej o niepodległość Polsce.

(MDGd, MKLKr, MKKr)